Asiantuntijalausunto VNS 3/2020 vp Valtioneuvoston selonteko kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda2030:sta: Kohti hiilineutraalia hyvinvointiyhteiskuntaa. Tulevaisuusvaliokunnan, ulkoasiainvaliokunnan, liikenne- ja viestintävaliokunnan, maa- ja metsätalousvaliokunnan sekä ympäristövaliokunnan yhteinen asiantuntijakuuleminen 2.12.2020.

Suomen ilmastopaneeli
Panelistit Markku Ollikainen, Kristiina Regina, Jukka Käyhkö ja tiedesihteeri Marianne Leino

Kestävän kehityksen globaalin toimintaohjelman selonteon sisältö ja tavoitteet

Valtioneuvoston Agenda2030-selonteko esittelee toimenpiteet, joilla hallitus edistää Agenda2030:n mukaisten kestävän kehityksen tavoitteiden toteutumista Suomessa ja globaalisti. Selonteossa kuvataan Suomen nykytilannetta tavoitteiden saavuttamisen suhteen, hallituksen suunniteltuja toimia tavoitteiden osalta, sekä toimeenpanotyötä ohjaavia politiikkaperiaatteita. Selonteossa esitellään myös kansallisen toimeenpanon organisoinnin, sekä toimeenpanon seurannan ja arvioinnin mekanismit.

Selonteossa tunnistetaan, että Suomen suurimmat haasteet kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamisessa liittyvät kulutus- ja tuotantotapojen muutostarpeeseen ja ilmastotoimiin, sekä erityisesti kehittyvien maiden tukemiseen Agenda2030:n toimeenpanossa.

Kestävän kehityksen toteuttaminen on pitkäjänteistä työtä ja sen edistämisen tulee ylittää hallituskausien tuomat epäjatkuvuudet politiikassa. Pitkän aikavälin edistys edellyttää myös kriittisyyttä; selonteko ei saa olla pelkästään hallituksen toimien esittelyä, vaan sen tulee tarjota raikas arvio kehityksen nykytilasta ja edistymisen ongelmakohdista. Tässä suhteessa selonteko poikkeaa selvästi Suomen YK:lle toimittamassa kansallisessa raportissa[1] (Voluntary National Reviews, VNR). Tuon selvityksen kriittisiä kohtia on karsittu tähän selontekoon.

Työ ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi ja siihen sopeutumiseksi tarjoaa tässä kontekstissa pienoiskuvan kestävästä kehityksestä, koska se kattaa ekologisen, taloudellisen ja sosiaalisen kestävyyden tasot. Toiminnan haasteena on löytää ilmastollisesti kestävien ratkaisujen joukosta taloudellisesti parhaat toimet ja toteuttaa ne sosiaalisesti kestävällä tavalla. Tästä lähtökohdasta Suomen ilmastopaneeli keskittyy ilmastonäkökohtiin, erityisesti tavoitteen 13 käsittelyyn ja ilmastopolitiikan ristikytkentöihin muiden tavoitteiden kanssa.

Tavoite 13 – ilmasto

Kansalliset päästöt ja nielut

Selonteon nykytila-arviota Suomen päästökehityksestä tulisi tarkentaa. Suomen fossiiliset ja prosessiperäiset päästöt eivät käytännössä laskeneet vuosien 2012 – 2017 välisenä aikana ja vuonna 2018 ne kasvoivat. Samalla ajanjaksolla Suomen metsänielu ja koko maankäyttösektorin nettonielu on pienentynyt merkittävästi, eli Suomen ilmakehään vapauttamien päästöjen määrä kasvoi. Tilastokeskuksen pikaennakkotietojen mukaan Suomen kokonaispäästöt laskivat 2019 6 % edelliseen vuoteen verrattuna ollen noin 52,8 Mt CO_2-ekv. Ne ovat nyt vain 2,3 Mt alhaisemmat kuin vuonna 2015, joka on vuoden 2019 ennakkotietoja lukuun ottamatta alhaisin päästövuosi.

[1] Prime Minister's Office (2020). Voluntary National Review 2020 Finland. Report on the Implementation of the 2030 Agenda for Sustainable Development. Saatavissa: http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-947-9

Suuri osa 2019 päästöjen vähennyksestä toteutui päästökauppasektorilla, jossa päästöt laskivat n. 11 %, kun ne laskivat taakanjakosektorilla vain 2 %. Taakanjakosektorilla ylitettiin jälleen EU:n Suomelle asettama vuosittainen päästökiintiö. Liikenteen päästöt laskevat tavoitteisiin nähden liian hitaasti. Maatalouden päästöt eivät ole juuri vähentyneet, eivätkä nykyiset toimet riitä kääntämään päästöjä tarvittavaan laskuun. Yhdessä liikenteen kanssa, maatalouden päästöjen vähentäminen on ratkaisevaa ilmastotavoitteiden saavuttamisessa.

Kulutuksen päästöt

Myös kulutukseen perustuvia päästöjä tulisi tarkastella kriittisemmin. Vaikka merkittävä osa kulutuksen päästöistä tule energiasta, johon kuluttaja useimmiten voi vaikuttaa suhteellisen vähän, kuluttajien valinta vaikuttaa päästöihin suoraan erityisesti liikenteessä ja ilmastoystävällisillä valinnoilla on laajemminkin tuotantoa ohjaavaa vaikutusta. Suomen YK:lle toimittamassa kansallisessa raportissa todetaan, että suomalaisten kulutukseen perustuvat päästöt eivät ole laskeneet koko 2000-luvulla. Tämä huomio on jätetty jostain syystä pois selonteosta. Suomen ilmastopaneelin raportin[2] mukaan, suomalaisten kotitalouksien hiilijalanjäljen tulisi pienentyä 70 prosenttia vuoteen 2030, jotta kulutuksen taso saataisiin nykyisten ilmastotavoitteiden mukaiseksi. Myös Suomen kestävän kehityksen 2020 kansalaisraati esitti huolensa kulutuksen hiilijalanjäljestä[3].

Kansainvälinen ilmastorahoitus

On positiivista kehitystä, että Suomi on kääntänyt kansainvälisen ilmastorahoituksensa suunnan nousuun vuoden 2016 suurten leikkausten jälkeen. Rahoitus on kuitenkin edelleen alhainen ja esimerkiksi Vihreään ilmastorahastoon (Green Climate Fund) tehty 25 % korotus on vaatimaton verrattuna siihen, että monet muut teollisuusmaat ovat tuplanneet rahoituksensa.

Sopeutuminen

Ilmastonmuutos muuttaa elinympäristöjä ja yhteiskunnan toimintaedellytyksiä ja sitä kautta vaarantaa perus- ja ihmisoikeuksia – tämän yhteyden tunnistaminen myös Agenda2030-selonteossa olisi tarpeellista.[4]

On hyvä, että selonteossa tunnistetaan, että sopeutumistoimien taso vaihtelee sektoreittain. Suomen ilmastopaneelin sopeutumista käsittelevässä raportissa[5] todetaan, että julkisen sektorin ulkopuolella yhteiskunnan laajempi sopeutumisen taso on nykyisellään epäselvä. Jako julkisen ja yksityisen sektorin toimijoihin ja sopeutumistoimiin haastaa sopeutumisen suunnittelua, kun yhteiset suuntaviivat ja pelisäännöt puuttuvat. Näiden haasteiden tunnistaminen selonteossa olisi toivottavaa.

Ilmastopaneelin korostuksia liittyen tavoitteeseen 13

1. Tarve ilmastopolitiikan tehostamiseen on ilmeinen. Jatkuvasti laskeva trendi päästöissä on välttämätön edellytys vuoden 2035 hiilineutraalisuustavoitteen ja Agenda2030-tavoitteiden saavuttamiseksi. Tulevissa selonteoissa nykytila-arvion tulisi olla kokonaisvaltainen ja kriittinen. Sen tulisi myös sisältää arvio politiikan onnistumisesta ja kipukohdista. Nytkin olisi ollut suotavaa, että arvioinnin yhteydessä tunnustettaisiin mitä ilmastolle haitallisia tukia Suomessa on edelleen käytössä.
2. Tärkeää on arvioida, kuinka Suomi edistää ilmastotavoitteita ja -toimia niin EU:ssa kuin kaikessa kahdenvälisessä ja monenkeskisessä yhteistyössä, mukaan lukien YK. Tulevissa selonteoissa olisikin hyvä pohtia toiminnan koherenttiuden ohella, kuinka hyvin Suomi täyttää globaalin vastuunsa kansainvälisessä ilmastorahoituksessa, oikeudenmukaisuusnäkökulmat huomioiden.

---

[2] Linnanen, L., Nyfors, T., Heinonen, T., Liimatainen, H., Nissinen, A., Regina, K., Saarinen, M., Seppälä, J., Viri, R., 2020.*The sufficiency perspective in climate policy: How to recompose consumption. Suomen ilmastopaneelin raportti 4/2020.* Saatavissa: https://www.ilmastopaneeli.fi/wp-content/uploads/2020/09/Sufficiency-in-climate-policy_2020-09-25.pdf

[3] https://kestavakehitys.fi/kansalaisraati

[4] Suomen ilmastopaneeli on ihmisoikeusselonteon valmistelun tueksi toimittanut lausunnon, jossa se käsittelee ihmis- ja perusoikeuksien ja ilmastonmuutoksen suhdetta. https://www.ilmastopaneeli.fi/wp-content/uploads/2020/07/Ilmastopaneelin_lausunto_ihmisoikeusselonteko-30.6.2020.pdf

[5] Juhola, S., Lanki, T., Meriläinen, P., Kollanus, V., Groundstroem, F., Käyhkö, J., & Järvelä, M., 2020. Sopeutumisen suuntaviivat ilmastopolitiikassa. Suomen ilmastopaneelin raportti 2/2020. Saatavilla: https://www.ilmastopaneeli.fi/wp-content/uploads/2020/08/Ilmastopaneeli_sopeutumismuistio.pdf

Tavoitteen 13 kytkennät muihin Agenda2030-tavoitteisiin

Selonteossa pyritään huomioimaan 2035 hiilineutraaliustavoitteen yhteydet myös muihin kestävän kehityksen tavoitteisiin. Vielä on kuitenkin työtä ilmastotavoitteen ja muiden kestävän kehityksen tavoitteiden ristikytkentöjen tunnistamiseksi, erityisesti kansallisella tasolla. Vaikka alla esitämme ilmastokysymysten kytköksiä vain joihinkin muihin kestävän kehityksen tavoitteisiin, on selvää, että ilmastonmuutoksella on kytkentöjä kaikkien kestävän kehityksen tavoitteiden kanssa niin kansallisella kuin globaalilla tasolla.

Tavoite 1 - köyhyys

Globaalissa mitassa ilmastonmuutoksella ja sen hillinnällä on suuri vaikutus varallisuuteen, tulonjakoon ja köyhyyteen. On hyvä, että selonteko nostaa Suomen globaalin vastuun näkyvästi esiin, pitkäjänteistä koulutusyhteistyötä ja korkeakoulujärjestelmien tukemista kehittyvissä maissa voisi tässäkin kohdassa tuoda esiin kytkentänä tavoitteeseen 4.

Tavoite 2 – ruoka, maatalous

Yhteys tavoitteiden 2 ja 13 välillä tulisi selonteossa paremmin tunnistaa, erityisesti maatalouden päästökehityksen näkökulmasta. Hallituksen 2035 hiilineutraaliustavoite sitoo maankäyttösektorin yhteen taakanjakosektorin ja päästökauppasektorin kanssa, mikä korostaa maatalousmaiden hiilivarastoista huolehtimisen ja niiden kasvattamisen tärkeyttä.

Maataloustuotannossa toteutettavat päästövähennystoimet edesauttavat sekä taakanjakosektorin että maankäyttösektorin tavoitteiden saavuttamista. Selonteossa esitellään toimia maatalouden ilmastopäästöjen vähentämiseksi, mm. turvemaiden raivauksen vähentäminen sekä ruoantuotantoon soveltumattomien peltojen sekä käytöstä poistuneiden turvetuotantoalueiden metsitys- ja kosteikko-ohjelma.

Tässä yhteydessä olisi kuitenkin tärkeä erotella merkittävimmät toimet ja politiikkavälineet sekä arvioidut vaikutukset. Koska on viitteitä siitä, että EU:n yhteisen maatalouspolitiikan suuntaviivoista ei ole tulossa järin kunnianhimoiset ilmastotavoitteiden osalta, Suomen kansallisten toimien tulee paikata EU-säätelyn jättämää vajetta. Nyt esitetyt toimet ovat riittämättömiä. Erityisesti turvemaiden pellonraivauksesta johtuva metsäkato on saatava loppumaan kokonaan, mikä Suomi aikoo selvitä EU:n LULUCF-politiikan vaatimuksista. Selonteosta puuttuvat myös pidemmän aikavälin perspektiivit. Uudet, teolliseen proteiinin tuotantoon (keinoproteiinit ja keinoliha) avaavat täysin uusia ja päästöttömiä mahdollisuuksia ravinnon tuotantoon. Suomalaiset start-up -yritykset ovat hyvin mukana tässä kehityksessä, jota tulisi julkisen vallan toimin jouduttaa.

Kestävän kehityksen alatavoite 2.4 korostaa kestävän ruoantuotannon varmistamista erityisesti ekosysteemien suojelun ja ilmastonmuutokseen sopeutumisen näkökulmasta. Sopeutumisen näkökulma on kuitenkin tavoitetta 2 käsittelevässä luvussa selonteossa sivuutettu, vaikka viljelijät joutuvat jo nyt sopeutumaan sään ääri-ilmiöihin ja muihin muutoksiin.

Tavoite 4 – koulutus

Kestävän kehityksen ja ilmastokasvatuksen kaikkien kouluasteiden läpäisevyys on positiivinen kehityssuunta, jonka tulisi laajentua myös korkeakoulujen opetukseen. Olisi hyvä lisäksi pohtia, millä tavoin voidaan lisätä ilmastokasvatuksen saatavuutta aikuiskoulutusasteella. Tässä yhteydessä yhdenvertaisuus- ja saavutettavuusnäkökulmien huomioiminen on tärkeää.

Tavoite 6 – vesi

Vedensaantiin ja kestävään käyttöön liittyen olisi hyvä tunnistaa ilmastonmuutoksen vaikutukset vesihuoltoon. Suomessa sekä sadanta että haihdunta lisääntyvät, samoin ravinne ja hiilen huuhtouma pelloilta vesistöihin, josta hiili vapautuu päästöinä ilmakehään. Euroopan tasolle vedestä tulee pula ja makean veden kysyntä kasvaa. Ilmastopaneelin selvitysten[6] mukaan patogeenit ja

[6] Merilainen ym. 2019. Ilmastonmuutos ja vesihuolto. Ilmastopaneelin raportteja 10/2019. Saatavissa: https://www.ilmastopaneeli.fi/wp-content/uploads/2019/12/Ilmastonmuutos-ja-vesihuolto_final.pdf

muut haitalliset aineet voivat aiheuttaa terveysongelmia. Kysymys pohja- ja pintavesien käyttö- ja myyntioikeuksista voi nousta politiikan piiriin. Täten vesikysymykset ovat tärkeitä sekä kansallisella tasolla kuin olennaisena osana Suomen globaalia vastuuta.

Tavoite 7 – energia

Päästötön energia on avainasemassa hiilineutraaliustavoitteen saavuttamisessa. Koska kestävän kehityksen tavoitteet ovat globaalit, myös niissä onnistumista on arvioitava globaalein mittarein, huomioiden globaalin oikeudenmukaisuuden kysymykset. Suomen per capita energiankulutus on yksi maailman korkeimmista ja energiatehokkuuden kasvattaminen välttämätöntä.

Selonteossa otetaan esiin keskeisimmät politiikkatoimet, joilla energiatehokkuuden parantumiseen ja uusiutuvan energian osuuden kasvattamiseen voidaan vaikuttaa. Näiden lisäksi selonteossa olisi ollut syytä tuoda esiin haitallisten tukimuotojen lakkautus, turpeen käytöstä luopumisen kiireellisyys ja biopohjaisten polttoaineiden kestävyyshaasteet & ratkaisut.

Energian kokonaiskulutuksesta n. 4 % tuotetaan turpeella ja turpeenpoltto muodostaa noin 10 % kaikista Suomen kasvihuonekaasupäästöistä. Erityinen haaste päästöpolulla kohti hiilineutraalia Suomea onkin turpeen energiakäytön hallittu alasajo vuoteen 2035 mennessä. Se nivoutuu myös luopumiseen kivihiilen käytöstä niiltä osin, kun kummassakin tapauksessa korvaaminen aiotaan tehdä biomassalla, lähinnä hakkeella. Ilmastokestävää biomassaa ei yksinkertaisesti riitä molempien energialähteiden korvaamiseen. Myös tuontibiopolttoaineen kestävyydestä on tärkeä varmistua.

Energiaverotukseen tarvitaan muutos, joka ohjaa ja jouduttaa ei-polttoon perustuvien, energiatehokkaiden ratkaisujen käyttöönottoa lämmön tuotannossa (esimerkiksi teolliset lämpöpumput, hukkalämpö ja nopeasti kehittyvä syvälämpö). Tämän muutoksen turvaamisessa hallituksen päättämät teollisuuden sähköveron alentaminen minimiin, energiaveron palautusjärjestelmän purkaminen, päästökauppakompensoinnin lopettaminen, sähköistämistuki, lämmityspolttoaineiden verotuksen korotukset ja turpeelle asetettava lattiahintamekanismi ovat oikean suuntaisia toimia. Myös metsähakkeelle kohdistettu tuki on aikansa elänyt jäänne.

Kivihiilen polttokielto 2029 on tärkeä instrumentti Suomen hiilineutraaliuspolulla. Olisi tärkeää, että kunnille luvattu tuki kivihiilen sulkemisesta etuajassa sidotaan ehtoon, että uusi ratkaisu ei nojaa pääasiallisesti biomassan polttoon.

Ei riitä, että Suomi tukee vähähiilistä siirtymää kehitysmaissa, vaan Suomen on myös erikseen huolehdittava siitä, että kehitysyhteistyöllä ei lähtökohtaisesti tueta fossiilisia investointeja kehitysmaissa. Lisäksi olisi otettava huomioon myös Suomen valtion omistajanohjaus ja huolehdittava siitä, ettei valtionyhtiöt tee fossiilisia investointeja Suomessa tai sen rajojen ulkopuolella.

Tavoite 8 – työ ja talouskasvu

Näkemys taloudellisen kasvun, kehityksen ja ilmastotavoitteiden välillä on kehittymätön, vaikka selonteko tunnistaakin yhteyden hiilineutraalin yhteiskunnan sekä työn ja talouden välillä. Kestävä taloudellinen kasvu rakentuu hiilineutraaliuteen, kasvun ja luonnonvarojen sekä ympäristön irtikytkemiseen (laadullinen kasvu), innovaatioihin sekä kattavuuteen ja osallistumiseen, Näiden tavoitteiden selkeyttäminen selonteossa olisi auttanut jäsentämään keskeisimpiä tehtäviä kestävän kasvun edistämisessä. Esimerkiksi ilmastopolitiikka on tällä hetkellä yksi tärkeimpiä uutta liiketoimintaa vauhdittavia tekijöitä. Selonteossa olisikin ollut tarpeen tuoda nykyistä vahvemmin esiin ilmastotoimien positiiviset kilpailukyky- ja työllisyysvaikutukset ja esimerkiksi koronapandemian yhteydessä tehtävän vihreän elvytyksen työllistävä vaikutus.

Talouskasvua käsittelevän alaluvun kohdalla selonteossa on syytä myös käsitellä luonnonvarojen käyttöä ja kiertotaloutta suhteessa talouskasvuun. Kansainvälinen luonnonvarapaneeli onkin todennut, että ilmastonmuutoksen hillinnän onnistuminen Pariisin sopimuksen mukaisesti ja luonnon monimuotoisuuden heikkenemisen pysäyttäminen edellyttävät luonnonvarojen käytön kasvun taittumista globaalisti. Rikkailla mailla, kuten Suomella on tässä erityinen edelläkävijyyden vastuu. Suhteellinen irtikytkentä talouden kehitykseen ei riitä, vaan tavoitteeksi tulee ottaa luonnonvarojen absoluuttinen irtikytkentä talouskasvusta. Suomen luonnonvarojen käyttö tulee saada laskuun vuoteen 2035 mennessä.

Myös biotalouden osalta käsitteellinen selvyys olisi toivottavaa. EU:n ja useiden EU-maiden strategia korostavat sitä, että biotaloudella tähdätään korkeaan jalostusasteeseen ja kestävyyteen. Biotalous, erityisesti luonnonvarojen runsaaseen käyttöön perustuvana ei ole mitenkään automaattisesti kestävää. Esimerkiksi metsien käytön kasvu vaikuttaa monimuotoisuuteen ja maankäyttösektorin

nettonieluun, joten biotalouden kestävyys tulee pitää mielessä. Ilmastopaneeli pitää tärkeänä, että kivihiilen käyttöä korvaavien investointientukemiseen budjetoitua tukea ei ohjata biomassan polton lisäämiseen. Biokaasun edistäminen paikallisena ratkaisuina on tervetullut.

Lopuksi on tärkeää huomata, että kaikkien rahavirtojen ja valtion budjetoinnin yhdenmukaistaminen ilmastotavoitteiden kanssa on välttämätöntä. Tässä yhteydessä olisi syytä tunnustaa myös ympäristölle haitallisten tukien osuus valtion budjetissa. 2021 budjetissa ympäristölle haitalliset tuet ovat yhteensä n. 3,6 mrd. euroa, josta 1,4 mrd. kohdentuu liikennesektoriin, 1,1 mrd. maataloussektorille ja 1,1 mrd. energiasektorille. Ilmastopaneeli katsoo, että tarvittavia rakenteellisia toimia ovat juuri haitallisten verotukien poistaminen sekä hiilidioksidipäästöjen hinnan nostaminen erityisesti energian tuotannossa. Ympäristölle haitalliset tuet olivat myös 2020 Kestävän kehityksen kansalaisraadin tunnistamista keskeisistä huolenaiheista[7].

Tavoite 9 – teollisuus & innovaatiot

Alatavoitteen 9.4. alla olisi syytä ollut kuvata hieman tarkemmin sitä mitä hiilineutraalisuus tarkoittaa tälle sektorille. YK:n indikaattori tälle alatavoitteelle on ”CO_2 emission per unit of value added”. Myöskään nykytilaksi ilmoitettu ”Suomen tavoitteena on saavuttaa hiilineutraalius vuoteen 2035 mennessä” ei riitä kuvaamaan nykytilaa, tai anna indikaatiota siitä mihin suuntaan on kehitytty. Toivomme, että seuraavassa selonteossa tässä alatavoitteessa edistymistä kuvattaisiin tarkemmin.

Vuonna 2020 toimialojen tekemä vähähiilisyyteen tähtäävä tiekarttatyö on ollut varmasti toimialoille hyvä harjoitus. Osan alojen tiekartoista voidaan katsoa toteutuessaan olevan Suomen hiilineutraalisuustavoitteen kanssa yhdenmukaisella polulla. Osa tiekartoista ei kuitenkaan vielä ole yhdenmukaisia vaadittavien ilmastotoimien kanssa.

Kuten aiemmin lausunnossa toteamme, on tärkeää, että kaikki rahoitusvirrat yhdenmukaistetaan ilmastotavoitteiden kanssa. Tämä pätee myös innovaatiotukiin ja julkisin hankintoihin, mitä toivottavasti seuraavassa selonteossa käsitellään.

Tavoite 11 - kestävät kaupungin ja yhteisöt

Liikenteen päästöt ovat edelleen laskeneet tavoitteisiin nähden liian hitaasti. Energiatehokkuuden parantuminen, liikennesuoritteen väheneminen ja käyttövoimien muutokset ovat kolme avaintekijää päästöjen kääntämisessä tarvittavaan laskuun. Näistä kolmesta toistaiseksi kuitenkin vain energiatehokkuuden osalta on merkittävää toimeenpanoa, vaikka liikennesuoritteen ja käyttövoimien tuomat absoluuttiset vähennykset ovat olennaisimpia keinoja puolittaa liikenteen päästöt. Fossiilittoman liikenteen tiekartalla tulee olemaan suuri rooli tarvittavien linjausten ja konkreettisten vaihtoehtojen hahmottelussa.

Tavoite 12 – kestävät kulutus- ja tuotantotavat

Kulutuksen hiilijalanjälkeä on käsitelty tavoitteen 13 alla.

12.2 alatavoitteen (saavuttaa luonnonvarojen kestävä hallinta ja käyttö vuoteen 2030 mennessä) osalta on hyvä, että selonteossa myönnetään, että raaka-aineiden käyttö ja materiaalijalanjälki per capita on edelleen korkealla tasolla. Tärkeää olisi myös indikoida trendiä luonnonvarojen käytössä, joka Suomessa junnaa paikallaan (vuonna 2018 642 milj. tonnia). Ilmastopaneelin näkemyksen mukaan Suomen kuluttama luonnonvarojen käyttö tulee saada laskuun vuoteen 2035 mennessä.

Tavoite 15 – maanpäällinen elämä, ml. metsät

On hyvä, että selonteossa tunnistetaan, että metsien kestävän käytön suhteen tarvitaan Suomessa lisäpanostuksia. Tässä yhteydessä selonteossa olisi tärkeää huomioida, että maankäyttösektorin nettonielu on välttämätön osa sekä hiilineutraaliuden että vuoden 2050 tavoitteiden saavuttamista. Ilmastopaneelin arvion mukaan LULUCF-nettonielun tulee olla vähintään -21 Mt CO_2-ekv. vuonna 2035, jotta hiilineutraalius toteutuu. Nettonielun vahvistaminen vaatii kuitenkin aktiivisia ja kiireisiä politiikkatoimia, joilla luodaan toimivat kannustimet metsänomistajille, viljelijöille ja muille maanomistajille nielujen vahvistamiseen ja maaperäpäästöjen vähentämiseen.

Tilannekuvassa mainitaan, että metsäkadon vähentämismahdollisuuksia on selvitetty. Tässä yhteydessä paneeli korostaa tarvetta metsäkadon pysäyttämiseen. Oleellisena kysymyksenä

[7] https://kestavakehitys.fi/kansalaisraati

metsien kestävään käyttöön liittyvät biomassan energiakäytön kestävyyskysymykset, joita käsittelimme aiemmin tavoitteen 7 alla.

Suomen ilmastopaneelin näkemykset selonteon kehittämiseksi

Yllä esitetyn ohella toteamme, että valtioneuvoston järjestyksessään toinen Agenda2030-selonteko on parannus suhteessa ensimmäiseen selontekoon. Selonteon muotoa kannattaa kehittää edelleen muun muassa siitä lähtökohdasta, että selonteon tulee ulottua ajassa niin eteen- kuin taaksepäin yli hallituskausien Tästä lähtökohdasta on mahdollista laatia selonteko, joka ei syytä edellistä hallitusta ja joka ulottaa katseensa pidemmälle kuin istuvan hallituksen hallitusohjelmaan. Kuten selonteosta käy ilmi, kestävän kehityksen seuraamiseen ja arviointiin on Suomessa käytössä selonteon ohella useita eri välineitä. Erityisen positiivista on kansalaisten osallistaminen esimerkiksi kestävän kehityksen kansalaisraatien kautta nykytilan ja kehityksen arvioimiseen. Ilmastopaneeli odottaa mielenkiinnolla Agenda2030:n kansallisen toimeenpanon riippumatonta arviointia, joka toteutetaan syksyn ja talven 2022–2023 aikana.

Tämän ohella ilmastopaneeli korostaa seuraavia seikkoja.

On tärkeää, että selonteko kuvaa kattavasti ja kriittisesti nykytilaa, ja antaa kokonaiskuvan siitä, mihin suuntaan kestävyys on kansallisesti kehittynyt.

- Tämän tavoitteen edistämiseksi tulisi kirjata, mitä toimia on tehty verrattuna edelliseen selontekoon, kuinka hyvin toimeenpano on tehonnut ja missä ei ole onnistuttu. Valitettavasti vuoden 2020 kestävän kehityksen selonteko tarjoaa rajallisesti välineitä verrata kehitystä aiempiin vuosiin.
- Selonteon arvioivaa osuutta voisi vahvistaa YK:lle toimitettuun maaraporttiin sisältyvien elementtien avulla. Alatavoitteiden kehityksen suunnan indikaattorit voitaisiin ottaa mukaan ja omaksua esitystapa, jossa jokaisen tavoitteen kohdalla reflektoidaan erikseen onnistumiset ja haasteet. Lisäksi kansalaisyhteiskunnan toteuttamaa arviointia voitaisiin hyödyntää selonteossa laajemmin.

Näkemystä kestävän kehityksen keskeisistä piirteistä tulee syventää koskien erityisesti kasvun, ilmaston, ympäristön ja innovaatioiden keskinäissuhdetta.

- Selonteossa keskustelu kestävän kasvun tehostamisesta jää heikoksi, vaikka juuri se avaisi toiminnalle pitkän aikavälin perspektiivin yli hallitusohjelman.

On tärkeää valita tehokas kestävän kehityksen mittariston arvioinnin pohjaksi: globaalin ja kansallisen mittariston soveltaminen rinnakkain soveltaminen tekee toiminnan arvioinnista haasteellista, ja selonteosta monimutkaisen.